

روحیه‌ی معلم و تأثیر آن بر فرآیند تدریس و یادگیری

عباس عبدلی - کارشناس ارشد مدیریت آموزشی

یکی از مهم‌ترین پدیده‌های روانی - اجتماعی عصر جدید برای ارزشیابی خصوصیات کیفی و حالات روانی انسان‌ها توجه کامل به کاربرد سیستم ارزشیابی روحیه‌ی کارکنان سازمانی است. ارزشیابی چنین حالت کیفی، منوط به شناخت درجه‌ی کارایی و خودکفایی افراد است. در هر گروه انسانی اثرات کارایی و خودکفایی افراد رابطه‌ی مستقیمی با درجه‌ی رضامندی، خوشحالی و خرسندی افراد دارد و بالعکس ناکامی‌ها و سرخوردگی‌های آن‌ها در امور مربوطه سبب عدم رضامندی و نزول سطح روحیه می‌گردد. (۱)

امروزه انتظارات از نقش معلمان در ارتباط با محتوای ویژه‌ی تدریس و این که دوست قابل اعتمادی برای دانش‌آموزان در سطوح یادگیری باشند در حال افزایش است و این مسأله معلمان را مقدار زیادی تحت فشار قرار می‌دهد. (۲)

پارک^۲ در سال ۱۹۸۳ با تحقیقی که بر روی گروهی از معلمان انجام داد به این نتیجه رسید که این گروه از معلمان به قدری روحیه‌شان پایین بود که ۴۰ درصد از آن‌ها معتقد بودند که

تدریس نباید به عنوان یک حرفه انتخاب شود. ۵۷ درصد قاطعانه برای ترک آن برنامه‌ریزی کرده بودند و در صورتی که شغلی برایشان پیدا شود آن را ترک خواهند کرد و یا تصمیم نگرفته‌اند که در این شغل بمانند^۳

با این که پارک در سال ۱۹۸۳ چنین تحقیقی را انجام داده است امروزه نیز به نظر می‌رسد که چنین سطوحی از نارضایتی در بین معلمان همچنان وجود دارد.

در این مقاله سعی شده است عواملی را که ممکن است بر روحیهی معلم اثر بگذارند و نیز پیشنهادهایی برای حفظ کردن یا بازگرداندن روحیهی معلمان، عرضه شود.

روحیهی معلم چیست؟

مندل^۴ (۱۹۸۷) روحیه را چنین تعریف می‌کند:

«روحیه عبارتست از تفکر در باره‌ی یک احساس، یک حالت ذهنی، یک نگرش عقلانی و یک نگرش عاطفی.»^۴ (واشنگتن واتسون)^۴ روحیه را به عنوان احساسی تعریف می‌کنند که یک کارگر در باره‌ی شغلش دارد. بر پایه‌ی این که چگونه کارگر خودش را در سازمان درک می‌کند و میزانی که سازمان نیازها و انتظارات کارکنان را برآورده می‌کند.^۵

بنتلی و رمیل^۵ روحیه را به عنوان علاقه و اشتیاق شغلی تعریف می‌کنند که یک شخص در جهت پیشرفت اهداف فردی و گروهی در یک موقعیت شغلی معین نشان می‌دهد.^۶

هوی و میسکل^۶ معتقدند که هنگامی که یک محیط سالم مدرسه وجود دارد و روحیهی معلم بالا است معلمان احساس خوبی در باره‌ی یکدیگر دارند و در عین حال یک ادراکی از موقعیت در کارشان را می‌یابند.^۷

عواملی که می‌توانند روحیهی معلم را تحت تأثیر قرار دهند

همان طور که در بالا اشاره شد محیط سالم مدرسه و روحیهی بالای معلم با هم مرتبط هستند و هم چنین توانایی مدیران برای ایجاد جو و فرهنگ مثبت مدرسه می‌تواند روحیهی معلم را تحت تأثیر قرار دهد.

آدامز^۷ (۱۹۹۲) از مدیرانی سخن می‌گوید که بسیاری از احتمالات را در محیط کار کنترل می‌کنند و منبع ثنویت بسیاری برای رفتار تدریس و راهنماهایی برای پیشرفت روحیه و

خودشکوفایی معلمان هستند.^{۸۱}

در پژوهشی دیگر رضایت شغلی در بین معلمان آمریکایی تحقیق شده است. رهبری و کمک بیشتر، رفتار خوب دانش‌آموزان، جو مثبت مدرسه و خودبختاری معلم به عنوان شرایط کاری که با رضایت بالای معلم مرتبط هستند شناسایی شده است.

شرایط مناسب محل کار، بدون توجه به این که آیا یک معلم به وسیله یک مدرسه شخصی یا عمومی و مدرسه‌ی ابتدایی یا متوسطه استخدام شده است و بدون توجه به ویژگی‌های قبلی معلم به طور مثبت با رضایت شغلی معلم مرتبط بوده‌اند. این مطالعه همچنین نشان داد که معلمان در هر مدرسه‌ای که مقدار زیادی از کمک‌های والدین را دریافت کنند راضی‌ترند تا معلمانی که چنین کمک‌هایی را دریافت نمی‌دارند و ارتباط ضعیفی بین رضایت شغلی معلمان و حقوق و دستمزد شناسایی گردید.^{۸۲}

استنباط معلمان از دانش‌آموزان و یادگیری آن‌ها می‌تواند روحیه‌ی آنان را تحت تأثیر قرار دهد. در یک مطالعه‌ی فرهنگی از اشیاق و ناامیدی معلمان، که معلمان ایالات متحده و ۶ ملت دیگر را شامل می‌شد، معلمان دانش‌آموزان را به عنوان عامل مرکزی و اصلی که هم بر اشتیاق شغلی و هم بر ناامیدی و دلسردی از شغلشان تأثیر دارند مشخص نموده‌اند. معلمان به طور کلی پاسخگویی و اشتیاق دانش‌آموزان را به عنوان یک عامل کلی در اشتیاق خودشان مهم می‌دانند. و بر عکس انگیزش پایین در دانش‌آموزان را یک ناامیدی برای خود می‌دانند.

همچنین فشار و تنش^{۸۳} بر روحیه تأثیر می‌گذارد. فشار و تنش می‌تواند از خستگی فیزیکی ناشی شود و انگیزش، پیچیدگی و رضایت را در کار کاهش دهد.^{۸۴}

چرا روحیه‌ی معلم مهم است؟

میلر^{۸۵} در سال (۱۹۸۱) به این نکته توجه کرد که روحیه‌ی معلم می‌تواند تأثیر مثبت بر نگرش و یادگیری دانش‌آموزان داشته باشد. افزایش سطح روحیه نه تنها تدریس معلمان بلکه یادگیری را هم برای دانش‌آموزان بیشتر خوشایند می‌کند. روحیه‌ی بالا محیطی را ایجاد می‌کند که بیشتر به یادگیری منجر شود.^{۸۶}

روحیه و موفقیت با هم مرتبط هستند. آلن برگ^{۸۷} (۱۹۷۲) به این نتیجه رسید که در مدارس که روحیه بالا است افزایشی در پیشرفت دانش‌آموزان مشاهده می‌شود.^{۸۸}

بر عکس سطوح پایین روحیه و رضایت شغلی می‌تواند به کاهش بهره‌وری و از پا در آوردن معلم منجر شود. که این موضوع با کاهش علاقه، کاهش کیفیت تدریس، کاهش فعالیت و تلاش برای ترک شغل مرتبط است.

به طور خلاصه روحیه معلمان می‌تواند نتیجه خوبی برای یادگیری دانش‌آموزان، سلامت سازمانی و سلامت معلم داشته باشد. (۱۲۱) (مندل ۱۹۸۷).

عواملی که می‌توانند روحیه معلمان را حفظ کنند و ارتقا دهند

بعضی اوقات روحیه معلمان به صورت تدریجی در طی زمان کاهش می‌یابد. این کاهش به قدری با ظرافت است که ممکن است معلمان از این کاهش آگاه نشوند. اگر بخواهیم که معلمان را یاری دهیم باید به آنها کمک کنیم که کاهش روحیه‌شان را تشخیص دهند و هنگامی که آنها در حالت ناامیدی به سر می‌برند فعالیتی انجام شود تا دوباره تشویق شوند. (۱۲۲)

برمن^{۱۱} به معلمان پیشنهاد می‌کند که آن چیزی را بررسی کنند که برای آنها تعالی بخش و نیروبخش است. و سپس در جهت کامل کردن آن چیزها داخل زندگیشان کار کنند. او دگرگونی را خارج از جریان عادی، برنامه ریزی برای مراحل بعدی در توسعه شغلی، تشکیل یک گروه از اشخاص برای تبادل نظر، اختیار دادن کامل در وظایف را پیشنهاد می‌کند. (۱۱۵)

نتیجه‌گیری

معلمان باید در شغل خود احساس توانایی کنند تا روحیه بالایی داشته باشند.

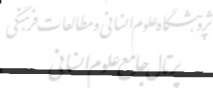
با آموزش معلمان در راه‌هایی که آنها صلاحیت دارند و همچنین درگیر کردن آنها در تصمیمات مربوط به خط‌مشی‌ها و فعالیت‌ها و قدردانی کردن از مهارت‌شان می‌توان به بالا بردن روحیه کمک کرد.

اگر چه معلمان می‌توانند مراحل مشخصی را برای نگهداری رضایت و روحیه شغلی خود انتخاب کنند آنها باید همچنین به وسیله جامعه آموزشی آموزگاری آموزش یابند، تقویت شوند و ارزش داده شوند.

هنگامی که معلمان آنچه را که نیاز داشته باشند برایشان تهیه شود و روحیه‌شان در سطح بالایی باشد، با اشتیاق در کلاس درس حاضر می‌شوند و دانش‌آموزان نیز به خوبی از معلمان بهره‌ور خواهند شد و فرآیند تدریس و یادگیری با کیفیتی بسیار عالی انجام خواهد شد.

پانوشت ها:

- 1- Morale
- 2- Parks, David J
- 3- Mendel, Philip Charles
- 4- Washington. Rossevelt, and Hoyt Watson
- 5- Bentley Ralph R. and Avernom. Rempel
- 6- Hoy, Waynek, and Cecil G Miskel
- 7- Adams Charles. F.
- 8- Stress
- 9- Miller, William c.
- 10- Ellenterg F.C
- 11- Berman. Louisem

منابع:

- ۱- پرهیزگار، کسان، روابط انسانی، انتشارات مدرسه عالی اصفهان، چاپ اول، ۱۳۵۴.
- 2- Lumsden, Linda, 'Teacher Morale' College of Education, University of Oregon March 1998.
- 3- Parks, David J "Leadership in Times of Austerity" Educational Leadership 40 (5 February 1983).
- 4- Mendel, Philip Charles. An in Vestigation of Factors that In Fluence Teacher Moral and Satisfaction With Work Conditions. Universit Yof Oregon. 1987.

5- Washington, Roosevelt, and Hoyf. Watson. Positive Teacher Morale the Principal's Responsibility". April 1976.

6- Bentley, Ralpt R., and Averno M. Rempel manual for the Purdue Teaher Opinionaire. West Lafayette, Indiana: the Univercity Book Store, 1980.

7- Hoy, Wayne K, and Cecil G Miskel. Educational Administhation: Theroy. Research, and practice. 2hd Ed. New York" Randomhouse 1987.

8- Adams, Charles F. "Finding Psychic Rewandsin Today's Schools": Cleaning House 65. 6(July - August 1992).

9- National Center for Education Statistics, "Job Satis Faction Among America's Teachers: Washing ton, D.C. July 1997.

10- Stenlund, K. Vern. "Teacher Perceptions Across Cultures" the Impactof Students on teacher En thusiasm and Discouragementin a Cross - Cultural Context. The Alberta Journal of Educational Research 41, 2(June 1995).

11- Miller, William C. Staffmouale. School Climate, and Education Productivity. Educational Leaden ship 38 (morch 1981).

12- Ellenbreg, F.C. "Factors Affecting teacher morale." BASSP Eulletin 56, 12 (December 1972).

۱۲- همان منبع (شماره ۲)

14- Bolin, FrancesS. "Reassessment and Renewal in Teaching" Newyork Teachers College, 1987.

15- Berman, Louisem. "The Teacher as Decision Maker". NewYork Teachers College, 1987.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی